

Poročevalec predlaga, zbornica se v tem smislu blagovoli izreči na c. kr. deželno vlado.

Predlog se sprejme.

VIII. Zbornični podpredsednik Anton Klein poroča, da je za podelitev povodom 40letnega vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I ustanovljenih osem ustanov po 25 gld. za onemogle obrtnike došlo 31 prošelj. Iz podrobnega poročila je razvidno, da je od teh prosilcev dobilo 9, in 2 od teh že dvakrat ustanovo. Ni se moglo ozirati, na 5 prosilcev, ker niso dokazali, da so obrt kedaj samostojno vršili in na 5, ker še vrše obrt. Izmej ostalih prosilcev so po mnenju odsekovem v prvi vrsti nastopni najboljše ozira vredni: Franc Scherz, Franc Pristavc in Franc Fleischer v Ljubljani; Josip Krisch v Kočevji; Jakob Potočnik v Novem mestu, Ivan Čupek v Kandiji; Janez Grošelj v Kamniku in Josip Petrovčič v Vipavi. Poročevalec predlaga vsled tega imenom odseka: Zbornica naj podeli 8 onemoglim obrtnikom po edno ustanovo 25 gld. za l. 1896. — Predlog se sprejme.

IX. Zbornični tajnik poroča o dopisu c. kr. okrajnega glavarstva v Kranji z dné 10. decembra 1896, št. 22.186 o ustanovitvi obrtne zadruge za čevljarji obrt v tržiškem sodnem okraju. Zbornica se je v svojem poročilu z dne 5. avgusta 1896, št. 1373, izrekla za ustanovitev zadruge čevljarjev, sedlarjev in irharjev za sodni okraj tržiški. Pri tem je niso vodila le postavna določila o ustanovitvi zadrug, temveč tudi posebno okoliščina, da so se pri nekem shodu izrekli zastopniki teh treh obrtov za skupno zadruge, Ker so se pa, kakor je razvidno iz nekega poročila osnovalnega združnega odbora, irhar in oba sedlarja izjavili, da ne pristopijo zadruzi čevljarjev in se bo po mnenju odsekovem namen zadruge veliko preje dosegel, če se napravi le mej čevljarji in pomočnimi delavci teh skupna zveza in se osnuje zadruge le za čevljarje; priporoča odsek le ustanovitev zadruge čevljarjev. Poročevalec predlaga torej: Zbornica naj v smislu tega poročila poda svoje mnenje.

Predlog se sprejme.

X. Zbornični tajnik poroča vsled dopisa c. kr. deželne vlade z dne 14. decembra 1896, št. 16.347 o načrtu pravil za zadruge vseh obrtov v sodnem okraju črnomaljskem in o načrtu pravil za pomočniški zbor in razsodiški zbor. Kakor je razvideti iz poročila poslanega c. kr. okrajnemu glavarstvu v Črnomlji, je v tem sodnem okraju 310 obrtnikov, od katerih jih pripada k trgovskim obrtom 71 in k gostilničarskemu in krčmarskemu obrtu 112. Od rokodelskih obrtov so najbolj zastopani čevljarji, krojači, mesarji, kovači in peki, na kolarje, ključavničarje, klobočarje, kleparje, steklarje pripadata le pa dva zastopnika. Predležeča pravila so sestavljena po osnovnih pravilih in se predlagajo le male premembe. Odsek je mnenja, da je za učno dobo določena 3 leta pustiti, ker ta pride na deželi v poštev skoro le pri rokodelskih obrtih in se ta pri teh pač ne more krajše določiti. Na deželi se pač tudi redko pripeti slučaj, katerega ima pred očmi ukaz ministerstev za trgovino, notranje zadeve in za uk in bogočastje z dne 5. julija 1892, drž. zak. št. 106 in s katerim se dopolnjuje in deloma izpreminja ukaz z dne 17. sept. 1883, drž. zak. št. 149, glede določila števila let, katera se je kak prositelj za rokodelski obrt moral uporabljati kot učenec ali pomočnik pri tem obrtu ali pri kakem dotičnem obrtu analognem tvorničnem obratu. V § 10, točka 6 (b) bi se naj določilo, da mora preskušnja učenčeva pokazati, da se je učenec v svoji stroki popolnoma izo-

brazil. Stavek: Kdaj in kje se mora vršiti učenčeva preskušnja, določa v posameznih slučajih združni zbor, naj bi se izpustil. Če bi se poslednje določilo pustilo, bi se s tem po mnenju odsekovem nekaj napravilo, kar bi bilo v stanu provzročiti, da bi postala zadruge nepriljubljena. V nasprotji bi pa bilo tudi z neko prejšnjo določba ki določa, da se ima učenec po prestani učni dobi podvreči preskušnji pred združnim starešinstvom. V § 10, točka 6, (e) ni določeno število učencev, katere more imeti vsak obrtnik. Po mnenju odsekovem nimajo rokodelci črnomaljskega okraja toliko učencev, da se učni smoter ne mogel doseči. Po njegovem mnenju torej ni treba vsprejeti spročenega določila, iz katerega bi bilo posneti, koliko učencev bi smel vsak obrtnik imeti.

V § 14. pravil se določa, da je za sklepčnost združnega zbora potrebna navzočnost polovice članov. Če vpoštevamo gori navedene obrte, od katerih bo velik del le malo zanimanja imel za zadruge, če se dalje vpoštevajo krajevni obseg te zadruge, se more pač trditi, da se bo polovica članov pač redkokdaj, morebiti nikdar zbrala. Moral bi se torej skoro zmirom drugi zbor sklicati. To pa ne more pospeševati ugleda zadruge in v namen pospeševanja njenega delovanja bi bilo primerno, če se izreče, da zadošča za sklepčnost navzočnost $\frac{1}{4}$ vseh članov.

V § 16. se določa, da naj združno starešinstvo sestoji iz načelnika njegovega namestnika, 10 odbornikov in 4 namestnikov. Z ozirom na veliko število obrtov in tudi odbornikov bi kazalo, da se število namestnikov poviša na 6. Nasprotno se pa odsek ni mogel odločiti, da bi predlagal, da naj bi se že v pravilih določilo, po koliko zastopnikov naj imajo posamezni obrti v združnem starešinstvu.

Točka 2. v § 17. naj bi odpadla, ker vendar ne gre, da bi se s pravili zabranilo občevanje učencev in pomočnikov, ker bi taka določba strogo razlagana prej mogla škoditi nego koristiti.

Z ozirom na ona, kar se je omenilo k § 16 združenih pravil, predlaga odsek, da naj se v § 1. pravil za razsodiški odbor poviša število nadomestnikov od 4 na 6, v § 4. pravil za pomočniški zbor pa od 2 na 3. Ni se pa mogel odsek izreči za to, da naj bi se v § 21. pravil za razsodiški odbor oziralo pri volitvah na vse obrtne vrste, ker je mnenja, da bodo vdeleženci z ozirom na važnost razsodiškega odbora volili vanj, spretne in nepristanske može. Ker se k drugim paragrafom teh treh pravil niso predlagale nobene premembe, priporoča odsek, da se sprejme nastopni predlog: Zbornica naj v smislu tega poročila od do svoje mnenje, — Predlog se sprejme.

(Dalje sledi.)

„Naš gospod učitelj“.

(Spisal F. Š.)

II.

Tisto leto sem res dovršil svoje študije, ali vsled posebnih razmer nisem mogel dobiti dopusta ter sem moral takoj k svojemu polku. Zato pa sem si prihodnje leto izprosil nekaj prostih dni, da bi obiskal (takrat še žive) stariše ter nekatere prijatelja, in ob tej priliki sem

hotel stopiti tudi k Zorniču, da bi videl, v koliko so se mu izpolnile nade.

Lepega jutra sem se napotil prav zgodaj proti planinam, tako, da sem vzhajajoče solnce pozdravil že precéj visoko v gorah. Napopisen vtis je náme napravil krasni razgled, kajti dotlej nisem imel pravega pojma, kako se vidi raz visoko goro. Dasi sem obredel že přecej sveta, na gore me ni bilo še zaneslo. Zato sem se sedaj hotel okoristiti s to ugodno priliko, kar se mi je — ravna-jočemu se po navodilih starega prijatelja in po zemljevidu — posrečilo izborno. Divil sem se lepi domovini in hotel sem videti še ta, pa še ta kraj, zato sem hodil sem in tja, s kraja v kraj, da se je solnce že začelo nagibati v zaton.

Truden in lačen sem se napotil proti Zavlaki, kajti brašno, ki sem je bil vzel seboj sem že zdavnaj vse povžil. Navzlic brzi hoji me je noč zasegla še precej daleč od vasi, in zato nisem hotel nadlegovati prijatelja. K sreči je bila prva hiša; do ktere sem prišel, gostilna. Stopil sem notri ter voščil dober večer pivcem, katerih je bilo pet. Zavzeli so se nad vojakovim prihodom v tem času, ali ko sem jim povedal, da sem si ogledal planine — bivajoč na dopustu, — povabili so me naj, prisedem k njim, da se kaj pomenimo o tem in onem.

Kakšni razgovori se razpredejo, kadar pride kak vojak v vas, oddaljeno od mesta, znano bo pač vsakomur, zato naj tu ne omenjam teh pogovorov. Nikakor pa ne morem zamolčati mnenja, kakeršno so Zavlačani imeli o svojemu učitelju, mojem prijatelju Zoranu Zorniču.

„Vsak stan je potreben“, je rekel eden izmed pivcev; „Vi ste vojak, da branite domovino, če je treba, drugi stanovi imajo svoja opravila, mi kmetje pa pridelujemo živež, da imajo ljudje kaj v usta dajati; toda delajmo to tako, da bo vsem prav, in da nihče ne bo imel škode. Pri nas pa imamo učitelja, ki misli, da so naši otroci le za to, da bodo vedno sedeli v šoli in jih prav nič ni treba pri domačih opravilih“.

„Prav tako je,“ poseže vmes drug pivec; „toliko opravil je, ki jih otroci lahko zmagujejo in pri katerih jih tako krvavo potrebujemo; pa ne in ne, v šolo morajo. Ali bi ne zadoščalo, če bi hodili v šolo tedaj, kadar jih lahko utrpimo pri delu; tisto malo branja, pisanja in računanja, kar ga potrebuje kmet, se otroci kmalu nauče. Toda celo leto morajo hoditi v šolo, le ob večjih praznikih in po leti nekaj tednov počitnic!“

„Le obdrži otroka doma, pa morač plačati kazen“, dostavi tretji.

„So pač take postave“, potegnem se jaz za prijatelja.

„Kaj postave!“ razhudi se četrti. „Polje mora biti obdelano, živina pa opravljena; delavci so dragi, otroci pa, ki bi lahko pomagali tu in tam, posedajo v šoli. Sicer pa niso vsi učitelji taki, kakeršen je ta — kako se mu že pravi — saj krščen človek nima takega imena!“

„Za Zorana menda se menda kliče, čeprav v

vsi pratiki ni tega imena,“ pojasnjuje mož, ki je doslej le molčal in poslušal. —

Zorniča so bili krstili za Albina. Ker pa je hotel imeti domače ime, zahteval je, da so ga klical za Zorana. —

„Zoran, da, Zoran se mu pravi. E, pokojni Matevž — Bog mu daj dobro — je bil ves drugačen mož!“

„Ali je bil pokojni Matevž učitelj?“ poizvedoval sem jaz.

„Učitelj, učitelj, naš prvi učitelj, in kakšen učitelj!“ hvalili so pivci drug za drugim. Ko sem jih poprosil, naj mi kaj več povedo o njem, pripovedoval je jeden izmed njih tako-le:

„Pred dvajsetimi leti je bilo. Tedaj smo hoteli imeti svojo šolo, da bi se naši otroci naučili branja, pisanja in računanja — saj vesta, da je tega človeku večkrat treba, — in kupili smo od Zaplotnika leseno koč. Na onem koncu, v izbi, naj bi bila šola, na drugem, v hramu, pa stanovanje za učitelja. Tiste dni je pri županu za velikega hlapca služil človek, ki je imel mnogo v glavi, pa malo ali nič v žepu; bil je pri vojakih korporal ter je prav dobro znal brati in pisati, in še celo nemški je govoril. Tega smo vzeli za učitelja! Da, Matevž, to ti je bil učitelj! S plačo je bil zadovoljen, čeprav je bila več kakor pol manjša kakor sedanja, in, če kak otrok ni prišel v šolo, učitelj ni delal sitnostij; kadar je bilo mnogo dela, pa sploh šole ni bilo. Da, učitelj Matevž je še celo sam rad prijel za kako delo ter temu ali onemu pomogel iz neprilike, zato smo ga pa tudi vsi radi imeli; bili smo si domači“.

„Sedaj pa pride ta škric! Že takrat, ko je po Matevževi smrti bilo treba novega učitelja, ga nismo mogli izbrati po svoji volji, ampak poslali so nam ga drugi. Ko pa je prišel, začel se je tako obnašati, kakor bi bil gospodar celi Zavlaki; določil je ure za pouk in sedaj zahteva, da se jih naši otroci strogo drže. Če kak otrok izostaja, učitelj to naznani višjim oblastim, in stariše zadene kazen. Pa veste, kaj si je še izmislil? Pravi, da taka koč ni dostojna za šolo! Ali naj mu zidamo grad? Ako je bila dobra za Matevža, dobra bo tudi za Zorana Zorniča.“

Spoznal sem, da so v Zavlaki prej imeli zasebno šolo, šolo za silo, ktera pa se je po smrti prvega učitelja uvrstila med redne ljudske šole; zato sem hotel zagovarjati prijatelja, češ da učitelj ne ravna po svoji „neizkušeni glavi“, marveč po naročilu svojih predstojnikov in po postavah. Rekel sem, da bo le koristilo njihovim otrokom, če bodo pridno obiskovali šolo. Ali s tem sem pa naletel.

„Kakor se kaže, Vi niste nič boljši“, se je na me razhudil sosed. „Seveda, s kmetom ni nihče, vse drži le z gospodo; in vender smo mi kmetje oni steber, na katerega se naslanjajo vsi stanovi. Ali ne prideluje živeža le kmet, živeti pa mora vsakdo;“

Spoznal sem, da imajo ljudje poleg zdravega jedra, vendar še preveč predsodkov in napačnih pojmov. Rad bi

jim bil pojasnil to in ono, toda premalo gladko mi teče beseda, vrhu tega sem pa tudi bil truden dolge hoje, zato sem poprosil gostilničarja, naj mi pokaže posteljo. Poslovil sem se pri pivcih in se odpravil spat. —

Drugo jutro me je gostilničar zgodaj poklical, kakor sem mu bil naročil, in po skromnem zajutreku sem stopil k prijatelju Zorniču. — Prišel je ravno iz svojega stanovanja, opravljen za pot. Silno se je zavzel nad mojim prihodom in mi ginjenja solznih očíj stisnil roko.

Tisti dan Zornič ni imel šole in se je namenil na neki hrib. Ker tudi jaz še nisem bil tamkaj, sem radosten sprejel povabilo, naj ga spremim. Zelo ga je veselilo, ko sem mu pravil, kako zadovoljen sem s svojim stanom in sem mu slikal nade na prihodnost.

„Jaz pa sem že skoraj popolnoma obupal“, je rekel Zoran. „Vse nade, kar sem jih imel, — in koliko sem sem jih imel! — so bili zračni gradovi, ki so se mi do malega vsi že podrli. Koliko britkih ur sem že pretrpel tukaj, posebno v začetku; no sedaj sem vsemu že precej privadil. Ne bo dolgo, pa bom lahko rekel s Prešernom:

»Odslej me sreča gladi ali tepi,

Me tñalo našlo boš neobčutljivo.«

Le majhna nadica še mi svetlika iz dalje, namreč ta, da morda dobim službo kje v meštu, ali vsaj v bližini mesta. Dvojnega si želim; rad bi, da bi me ljudje vsaj spoštovali (tukaj me celó zaničujejo), in pa, da bi se mogel oženiti. Morda poznaš mojo nevesto, Vido Podgornikovo iz Ljubljane. Toda, kako jo boš poznal, saj je bila tedaj, ko si bil ti še v Ljubljani, mlado dekletce; ali sedaj se je razvila v krasno devo. Ali tukaj je ne morem vzeti. Prvič mi tega ne dopušča oskromna plača, ne stanovanje, in pa — Vida v Zavlaki! Tukajšnje razmere bi jo ugonobile, kakor slana popari mehek cvet“.

Kaj vse sva tedaj s prijateljem še premostrivala, kako prevdarjala, kako bi se to in ono dalo ukreniti, da bi bilo bolj prav! Zaključek vsemu pa je bil: „Le proč iz Zavlake!“

Poučni in zabavni del.

Krištof Kolumb.

(Zgodovinski roman. Ruski spisal E. Šreknič.)

Jedeninvajseto poglavje.

Katastrofa.

Dnevi in tedni so minoli. Prizadevanja Dijegova, da bi vzdržaval red mej naselniki zadevala so na vedna nasprotja. Lakomnost po zlatu in razuzdanost sta se vedno močnejše in močnejše kazali. Spoštovanje, katero so sprva uživali Španci, je polagoma izginilo, samo strah pred orožjem belcev je še odvrčal divjake, da se niso očitno spuntali.

V tem Anton in njegovi tovariši so prišli na vzhodno obrežje otoka in so povsod izvrševali najgrše nasilnosti nad divjaki. Ko so njih živežne zaloge bile že pri kraju, so prišedši do lepega gor-

skega brda se ustavili, da se poskrbe z novimi. Ogleduhi so kmalu našli čudovito lepo dolino obrobjeno z palmami, tanaridami in propkovimi hrasti. Izza gozda se je na nekem holmu vzdigoval oblak dima, kamor so se odpravili mornarji. Pa niso še prešli petdeset korakov, ko se je iz gozda previdno pokazala postava divjaka. Bil je pisano pobarvan z belimi in črnimi pasovi, njegovi lasje okrašeni s papagajevim in drugim perjem, bile so zvezane na hrbtu v ozelj; sploh je bil videti hraber in vojevit. Na rami je imel tulec s pušicami, čez ramo mu je visel debel meč od palmovega lesa, in v roki je držal ogromen lok. Z bistrim pogledom je sledil za vsakim korakom belcev, potem je zabrlizgal, da je vse skozi ušesa letelo, in zopet hitro se skril v grmovje.

— Pri vseh hudičih v peklu, kaj je to? — zaklical je Anton, ozirajoč se okrog.

— Kaka hudičeva žival, — odgovoril je tovariš.

— Tako je, — pritrdil je drugi. — Poglejte gori leti ogromen ptič, gotovo je ta ptič od sebe dal tak glas!

— Da bi ga vrag vzel! Tako sem se stresel, kakor da stojim pred peklenškimi vrati? — odgovoril je Anton. — Hiteti je treba, drugače nam te živine ubeže in seboj vzemo vse, kar je kaj boljšega, kakor so že na več krajih storili. Bojim se, da prihaja ta dim od signalnega ognja, kakeršne zažigajo divjaki po hribih v znamenje, da se bliža nevarnost.

Španci so prišli iz gozda, hiteli so na hribček, pred katerim so bili in prišli na ravnino, kjer so stale tri koč. Pred jedno je gorel ogenj, razširjajoč grozno črn dim. Okrog ni bilo videti žive duše.

— Mari nisem rekel! — spregovori Anton. — Zavohali so prekleti psi, da gremo in bežali so v gozd.

— Nič čudnega, — odgovoril je tovariš. — V teh štirinajstih dneh, kar smo mi odšli iz Navidada, imeli so dobro šolo!

— Počakajte, fantje, — zaklical je Anton, ozirajoč se na stran. — Ondu za hišo gre se skrivaje ženska. Pojdite v koč in jaz njo vjamem.

In Anton je hitel za žensko. Mlada Indijanka je z nekako svežnjem bežala na vso moč proti gozdu, da se skrije v goščavi.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, — zaklical je, ugrabivši jo za lase, — popolnoma sem zasopel. Prokleta stvar, kako sem moral teči! Sedaj mi bodeš že za to poplačala!... Daj semkaj sveženj!

In surovo je vrgel vjeto žensko na tla.

Revica je proseč molila roke proti njemu. Anton jo je pozorno gledal.

— Hm... Zaklinjam se pri sv. Antonu. Grda ni. Obraz mu je zarudel, oči so se zasvetile in požljivo se uprle v žensko.

Indijanka je spretno skočila kvišku in hotela ubežati, a Anton je kakor tiger skočil za njo in jo zopet vrgel na tla.